

Utlåtande

11.2.2025

VN/3796/2023
VN/3796/2023-SM-65

Justitieministeriet

Inrikesministeriets utlåtande om betänkandet ”Utredning av vissa frågeställningar i anslutning till Ålands självstyrelse i utveckling” av Ålandsarbetsgruppen 2023

Justitieministeriet har begärt utlåtande av inrikesministeriet om betänkandet Utredning av vissa frågeställningar i anslutning till Ålands självstyrelse i utveckling som Ålandsarbetsgruppen utarbetade 2023.

I betänkandet behandlas de frågeställningar om förhållandet mellan grundlagen och självstyrelselagen som togs upp i samband med reformen av självstyrelsen, överföringen av riksuppgifter på landskapsmyndigheter, Ålands landshövding och utnämningen av landshövdingen, olika språkbestämmelser i självstyrelselagen och fördelningen av befogenheter mellan Ålands lagting och riksdagen under undantagsförhållanden.

Inrikesministeriet ger följande utlåtande i ärendet:

Riksuppgifter i överenskommelseförordningen enligt självstyrelselagen; utveckling av instrumentet för överenskommelseförordningar

En överenskommelseförordning enligt 32 § i självstyrelselagen är en offentligrättslig överenskommelse mellan riket och landskapet om skötseln av de förvaltningsuppgifter som rör Åland på det sätt som anges i förordningen. Polisens uppgift att upprätthålla allmän ordning och säkerhet hör till Ålands polismyndighet enligt 18 § 1 mom. 6 punkten i självstyrelselagen.

Bestämmelser om överföring av polisens uppgifter finns i överenskommelseförordningen om polisen och i de tidigare överenskommelseförordningar om polisförvaltningen som har stiftats under självstyrelselagens giltighetstid. Enligt 1 § 2 mom. i republikens presidents förordning om polisförvaltningen i landskapet Åland (överenskommelseförordning 56/2020) har polisen i landskapet i uppgift att upprätthålla allmän ordning och säkerhet och utföra övriga uppgifter som hör till polisen, om inte något annat föreskrivs särskilt i lag eller förordning eller bestäms med stöd av 4 § i överenskommelseförordningen.

Rikets polis ska tillsammans med rikets övriga myndigheter i landskapet svara för statens säkerhet och sköta de uppgifter som hör till skyddspolisen och centralkriminalpolisen.

Inrikesministeriet och landskapsregeringen utreder för närvarande om det finns ett behov att revidera överenskommelseförordningen om uppgiftsfördelningen mellan landskapets och rikets polismyndigheter.

Postiosoite
Postadress
Postal Address
StatsrådetKäyntiosoite
Besöksadress
OfficePuhelin
Telefon
TelephoneFaksi
Fax
Faxs-posti, internet
e-post, internet
e-mail, internetPB 23
00023 StatsrådetSnellmansgatan 1 A
Helsingfors0295 16001
+358295 16001

I betänkandet presenteras flera alternativa lösningar för att säga upp en överenskommelseförordning. Åland understöder att möjligheten att säga upp en överenskommelseförordning enligt 32 § 2 mom. i den gällande självstyrelselagen förblir oförändrad. De riksomfattande aktörer som ingår i arbetsgruppen föreslår tre alternativa lösningar för att i vissa fall begränsa en ensidig uppsägning.

Enligt betänkandet kräver de föreslagna alternativen ytterligare analyser och konsekvensbedömningar, också när det gäller de ekonomiska konsekvenserna. Inrikesministeriet delar uppfattningen att det behöver göras ytterligare bedömningar av konsekvenserna av de olika alternativen.

Vissa ersättningsfrågor

Enligt betänkandet har Ålandsdelegationen i flera utlåtanden om utkasten till ny självstyrelselag föreslagit att bestämmelserna i 50 § i självstyrelselagen om extra anslag och förutsättningarna för att bevilja extra anslag bör utvecklas och preciseras.

Inrikesministeriet och landskapet förhandlar för närvarande om ett avtal om fördelningen av kostnaderna för polisverksamheten enligt 2 § i överenskommelseförordningen om polisförvaltningen.

Åland och inrikesministeriet har fört diskussioner om fördelningen av vissa kostnader för att finansiera specialmateriel. I de gällande bestämmelserna om Ålands finansiering finns ingen tydlig rättsgrund till exempel för att finansiera sådana upphandlingar som i huvudsak används för den polisverksamhet som hör till polisens uppgifter i landskapet Åland, men som också omfattar förberedelser för civila uppgifter som gäller rikets säkerhet. Inrikesministeriet föreslog i sitt följebrev till budgetpropositionen för 2023 att ärendet ska granskas under ledning av finansministeriet.

Inrikesministeriet understöder förslaget att utveckla bestämmelserna om och förutsättningarna för att bevilja extra anslag.

Befogenhetsfördelningen under undantagsförhållanden – beredskapslagen

Inrikesministeriet delar den uppfattning som framförs i rapporten att utgående från högsta domstolens och grundlagsutskottets utlåtanden är befogenhetsfördelningen mellan riket och Åland inte oklar när det gäller undantagsförhållanden. Inrikesministeriet instämmer i grundlagsutskottets utlåtande (GrUB 1/2021 rd – Ö 2/2021 rd) om att tillämpningen av beredskapslagen även på Åland kan i praktiken leda till att sådana förvaltningsuppgifter som landskapsmyndigheterna normalt sköter kan överföras på riksmyndigheterna när beredskapslagen tillämpas.

Inrikesministeriet håller med utskottet att det är viktigt att förutom beredskapen för undantagsförhållanden, också frågan om skötseln av de förvaltningsuppgifter i landskapet Åland som följer av tillämpningen av beredskapslagen avgörs i samband med den pågående revideringen av beredskapslagen och vid behov genom en överenskommelseförordning. Inrikesministeriet anser att det är viktigt att det i samband med revideringen av beredskapslagen fattas beslut om vem som har befogenheter på Åland enligt 17 kap. i beredskapslagen när räddningsmyndigheterna i riket utövar de befogenheter som avses i det kapitlet. Utifrån den gällande beredskapslagen är det oklart vem som enligt beredskapslagen utövar befogenheter i anslutning till befolkningsskydd och evakuering på Åland under undantagsförhållanden.

Janne Juujärvi

Specialsakkunnig

Bilagor Översättning av utlåtandet till svenska (lämnas in när översättningen är klar)

Sändlista JM Justitieministeriet

För kännedom Inrikesminister Mari Rantanen
Statssekreterare Antti Salminen
Specialmedarbetare Timo Kerttula
SM PEO Räddningsavdelningen
SM PO Polisavdelningen